

Klasse!box

Burgerschapsvorming, een nieuwe uitdaging

Het Bureau Levend Leren stelt zich ten doel samen met scholen, schoolteams, kinderen en ouders te werken aan modern onderwijs: in een eigentijdse setting, competentieontwikkeling, gericht op de hedendaagse samenleving, leren voor het leven. Levend Lezen, Levend Taalonderwijs, Levend Rekenen en dus ook Levende Burgerschapsvorming.

Want dat is sinds kort de nieuwe uitdaging waar we voor staan: burgerschapsvorming. Of, zoals de inspectie het formuleert: werken aan actief burgerschap en sociale integratie. Je zou ook kunnen zeggen: democratieonderwijs.

Geen vak maar een aanpak

Asjeblieft niet weer een nieuw vak. Dat is de bedoeling ook niet, zeker niet als het aan ons ligt. Burgerschapsvorming is vooral een zaak van ondervinden en doen. Democratie in de praktijk. De klas als oefenplek, waar het niet alleen om het spel, maar ook om de knikkers gaat. Een groepsleven waarbij kinderen voor vol worden aangezien, in staat geacht worden verstandige beslissingen te nemen, verantwoordelijkheid te dragen, afspraken nakomen, geld beheren, verantwoord uitgeven.

Klasse!box

Democratie gaat niet vanzelf, dat moet je leren. Niet door abstracte verhalen maar al doende, werkendeweg. In samenwerking met enkele scholen hebben we de **klasse!box** ontwikkeld. Een kistje met daarin ruimte voor opmerkingen, complimenten en vragen.

De klasse!box is een ding en een werkwijze om de democratie te oefenen in de klas. Voor kinderen is het niet alleen een efficiënte en effectieve aanpak om te werken aan burgerschapsvorming, het is nog leuk ook. Een klasse!box brengt Levend Leren in de klas! De achtergronden daarvan zijn beschreven in het boek *Dat geeft de burger moed*.

De klasse!box en wat de wet wil

Ook de inspectie vraagt aandacht voor burgerschapsvorming en heeft voor het toezicht op de scholen de volgende aandachtspunten geformuleerd.

- 1. De school werkt structureel aan het ontwikkelen van sociale competenties.*
- 2. De school staat open naar de buitenwereld. Ze brengt haar leerlingen in contact met de lokale en/of regionale sociale omgeving, met haar diversiteit aan godsdiensten, etniciteiten, culturen en opvattingen. Ze stimuleert deelname aan die samenleving en ontwikkelt de daarvoor vereiste competenties.*
- 3. De school ontwikkelt bij de kinderen de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en heeft een structureel aanbod voor de overdracht van kennis, de houdingen en vaardigheden die voor deelname aan de noodzakelijk zijn. In het bijzonder wordt erop gelet of het onderwijs wel of niet strijdig is met de basiswaarden*
- 4. De school is een oefenplaats voor democratie en integratie in de praktijk.*

Scholen die werken met de klasse!box werken aan al deze punten. De klasse!box maakt haalbaar en uitvoerbaar wat de wet van ons wil.

Werken met de klasse!box

Het boekje *Dat geeft de burger moed* biedt voor verschillende aspecten van burgerschapsvorming gedetailleerd uitgewerkte leerlijnen. Met de klasse!box hebben we een *stimulerend en instructief instrument* in handen om onze werkdoelen te realiseren.

De klasse!box is een kistje met aan de achterzijde een prikwandje, waarop afspraken en oproepen aan de hele klas bekend gemaakt kunnen worden. De klasse!box kan bevestigd worden aan de muur van een klaslokaal, maar het is ook mogelijk om hem los op een tafeltje of kast te zetten. Tijdens groepsoverleg (planning, klassenvergadering, werkbesprekingen, presentaties) krijgt de box een *centrale plaats in de kring*.

Vanaf het moment dat ze op school komen, worden de kinderen aangemoedigd hun complimenten, opmerkingen en vragen kenbaar te maken en te bespreken met de hele groep. De wijze waarop dat gaat, zal verschillen per school en situatie, maar de participatie en verantwoordelijkheid van de kinderen neemt toe tijdens hun schoolloopbaan. Met de toepassing van de klasse!box ontstaat er een herkenbare en ook duidelijke werkwijze door de school: een *doorgaande lijn* van groep 1 t/m groep 8.

Het werken met de klasse!box geeft het gesprek in de groepen een *duidelijke structuur en een nieuwe lading*: de samenwerking wordt gestimuleerd; de leerlingen worden mee verantwoordelijk voor de groep en het lokaal; ze kunnen zelf met voorstellen komen. Vanzelfsprekend heeft de leraar hier een rol te spelen: goed voorbeeld doet goed volgen. Hij kan zelf voorstellen schrijven om iets anders en beter te doen. Maar hij moedigt vooral kinderen aan: Wil jij eens een voorstel schrijven over de tekenles van woensdagochtend?

Er wordt gezamenlijk nagedacht over mogelijke *oplossingen van (dreigende) conflicten*. Kinderen leren luisteren naar elkaar. Het is belangrijk je te verplaatsen in de positie van de ander, mee te denken over de oplossingen, zelf met voorstellen te komen. Al doende leren ze ook dat het nemen van besluiten meer inhoudt dan een eenvoudig techniekje als het tellen van de meeste stemmen denken over de oplossingen, zelf met voorstellen te komen. Al doende leren ze ook dat het nemen van besluiten meer inhoudt dan een eenvoudig techniekje als het tellen van de meeste stemmen.

Wat zit er in de klasse!box?

In het rechter vakje van de klasse!box zitten *drie kleuren onbeschreven blaadjes*. De school kan er voor kiezen deze te liniëren, of van een tekenvak te voorzien. De kleuren corresponderen met deze drie mogelijkheden:

Groen = het doen van voorstellen of stellen van vragen aan de groep.

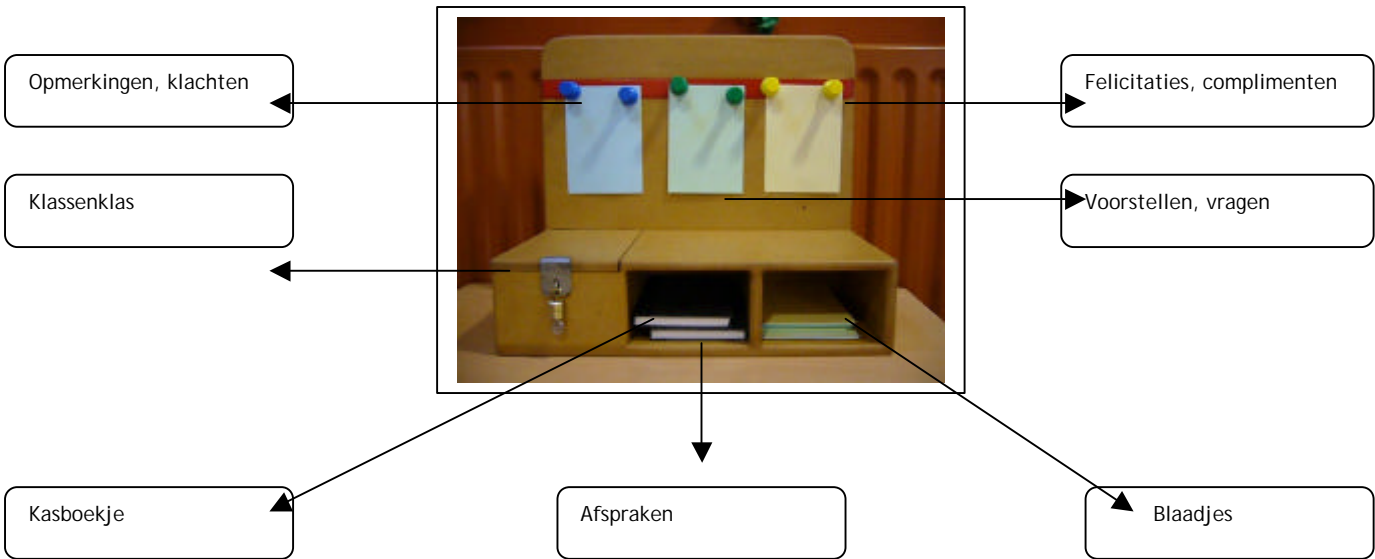
Blauw = het maken van een opmerking, of uiten van een klacht.

Geel = een compliment of felicitatie voor een groep, medeleerling of leraar.

Het meest linkse vakje van de klasse!box is een afgesloten doosje. Dit is *het kluisje van de klassenkas*. De kinderen bewaren hier het geld dat ze in kunnen zetten voor de realisatie van hun projecten, plannen, cadeautjes. We beschrijven de werkwijze voor de klassenkas apart.

Het middelste vakje bevat twee boekjes: het ene is het *kasboekje* waarin wordt bijgehouden hoeveel geld er nog in de kas aanwezig is, en waaraan het geld is besteed. Kassabonnetjes worden er in geplakt.

Het andere boekje bevat de *afspraken*: hierin kunnen belangrijke afspraken uit klassenvergaderingen worden teruglezen. Briefjes van het vergaderbordje kunnen er in worden geplakt.

Het functioneren van de klasse!box

Elke klas heeft een geschikt moment bepaald voor het bespreken van de klasse!box. Dat kan voor sommige groepen een paar keer per week zijn, terwijl bij een andere groep de klasse!box eenmaal per week in de kring komt. De voorzitter - dat kan de leraar zijn maar ook een leerling - heeft de briefjes die gepost zijn, vooraf gelezen. Volgens een geoefende en gestructureerde werkwijze vindt vervolgens de bespreking met de klas plaats. Zeker in het begin wordt er gewerkt met een vaste volgorde, een agenda. Soms is er in de school of klas een aanleiding om acuut een vergadering te beleggen met de klas.

Hieronder volgen scenario's voor de verschillende leeftijden.

De klasse!box en jonge kinderen

In de onderbouw is vooral de juf de hoofdrolspeler. De klasse!box is hier een vergaderbordje met daarop drie rubrieken:

1 De complimenten, felicitaties. De juf geeft kinderen via een korte zin op een blaadje complimenten. Ze schrijft haar reacties op een blaadje en hangt dit met de magneetjes op het prikboardje: liefst met een tekening, stempel, of sticker benadrukt ze felicitaties aan kinderen. Een felicitatie wordt tijdens het fruit eten of tijdens de afsluiting van een dag of dagdeel voorgelezen.

2 Voorstellen en vragen. Behalve complimenten kunnen er ook voorstellen en vragen worden geformuleerd samen met de kinderen. We adviseren om met jonge kinderen vooral van deze twee opties gebruik te maken.

3 Klachten en opmerkingen. Natuurlijk kan het zo zijn dat er een klacht is over gedrag van een groepje kinderen of misschien ook van een verstoring van de rust. Kleintjes klagen bijvoorbeeld vaak terecht over wild gedrag van ouderen op het schoolplein. Dan kan ook bij kleuters daarover via het vergaderbordje een klacht worden geuit. De juf helpt de kinderen bij het vinden van oplossingen.

Voor het prikboardje bij de jonge kinderen werken we met 3 pictogrammen. Deze worden ook toegepast bij de klasse!box in de midden- en bovenbouw.

De klasse!box in middenbouw en bovenbouw

In deze fase van de school krijgt de 'echte' klasse!box een plek in de klas vanaf groep 4 of 5. De kinderen geven nu meer en meer leiding aan de besprekingen. Deze vinden minimaal eenmaal per week plaats. In het begin speelt nog telkens de leraar een grote rol. De kinderen die de 'vergadering' mogen leiden, zitten eerst nog naast juf of vlak in haar buurt. In het begin houdt dat in: het geven van beurten, erop letten dat iedereen meedoet en de tijd in de gaten houden. De leraar geeft het goede voorbeeld van zinvolle interactie, helpt de voorzitter bij het geven van wisselende aandacht en beurten, doorbreekt de vaste patronen. Bij het bespreken van problemen zorgt de leraar voor de veiligheid, vat nog eens samen en trekt conclusies.

Op deze wijze oefenen de kinderen in het klein de democratie. Ze worden gestimuleerd om hun vragen en zorgen over hun eigen leef- en werkomgeving te kenbaar te maken. Vanuit hun betrokkenheid voor hun omgeving formuleren ze voorstellen, uiten kritiek en delen pluimen uit. Ze merken dat er iets gedaan kan worden, dat ze serieus genomen worden en dat er van hen verwacht wordt anderen serieus te nemen. Ze merken dat ze de situatie kunnen beïnvloeden. Oefenen van democratie kost tijd. In elk geval eenmaal per week wordt er met alle kinderen overlegd over de ingebrachte punten. Een consequentie kan zijn dat het uitvoeren van een voorstel geld gaat kosten. Om die reden is aan de klasse!box ook een klassenkas toegevoegd.

Klasse!kas

In een klas die werkt met een klasse!box, hebben de kinderen hun eigen kapitaaltje. Dat geld hebben ze aan het begin van jaar ontvangen van de directeur of van de ouderraad van de school. Misschien was er nog geld in de kas van het vorige schooljaar. Het is hun geld, bedoeld om te besteden aan zaken die ze als groep zinvol vinden.

Het gaat erom dat de kinderen leren na te denken over het gebruik van het geld. Maar het past tegelijkertijd ook bij het beheer van de hele groepsruimte en schoolomgeving. Een nieuwe bal voor het buitenspelen, het presentje voor de gastspreker, maar ook de extra lange nietjes die bij de plaatselijke bouwmarkt moeten worden gekocht om de decorstukken vast te zetten... Ze kosten allemaal geld, en de kinderen bepalen samen of ze de uitgave wel of niet zinvol vinden. Daar valt veel mee te verdienen.

Niet alleen in economisch en financieel opzicht is er veel te leren voor de kinderen, maar vooral ook op het terrein van de burgerschapsvorming is het werken met een klassenkas een doeltreffende techniek. Kinderen leren verantwoord met geld om te gaan en ze moeten zorgvuldig afwegen of een aankoop wel of niet verstandig is. In de discussies worden op basis van argumenten besluiten genomen. Soms komt de bodem van de geldkist in zicht. De bedoeling van de klassenkas is dat kinderen ook leren nadenken over het spekken van de kas. Het geld is opgeborgen in een afgesloten kistje in de klasse!box. Bij een klassenvergadering kunnen besluiten genomen worden die geld kosten en dan kan er direct gekeken worden of er nog voldoende geld in de kas zit. Eén van de leerlingen is verantwoordelijk voor het beheer van de kas. Deze penningmeester noteert de inkomsten en uitgaven in het kasboekje. Alle kassabonnetjes of andere betalingsbewijzen worden systematisch geordend bewaard in het kasboekje. Op deze manier kan de kas altijd gecontroleerd worden door een volgende penningmeester. En soms willen ook de ouderraad of de directeur wel eens weten waaraan het geld is besteed: ook dan is zo'n kasboek handig om verantwoording af te leggen. Het werken met de klassenkas kan ook al bij hele jongere kinderen plaatsvinden. In *Dat geeft de burger moed* is een leerlijn voor de klassenkas uitgewerkt voor alle leeftijdsgroepen van de basisschool.

Wat heeft Bureau voor Levend Leren u nog meer te bieden?

**Kosten?
Zie bestellijst.**

- ?? Teaminstructie en begeleiding van de klasse!box.
- ?? Teaminstructie en begeleiding bij invoer van de klasse!kas.
- ?? Schrijven van schoolplan deel burgerschapsvorming en klasse!box.
- ?? Het boek Dat geeft de burger moed.
- ?? En wat u verder wenst op dit terrein: **visieontwikkeling, coaching, advisering.**

Levend Leren!

Vlintweg 7
7872 RE Valthe
tel. 0591 514898 fax 0591 514382
e-mail info@levendleren.nl
internet www.levendleren.nl

